

بررسی و تحلیل پژوهش‌های قرآنی در عرصه بین‌المللی ISI

علی اکبر خاصه* (عضو هیئت علمی دانشگاه پیام نور)
فریبرز احمدی‌نژاد* (دانشجوی دکتری الهیات دانشگاه پیام نور)
سلیمان حجازی* (کارشناسی ارشد ادبیات فارسی دانشگاه پیام نور)

چکیده

در این پژوهش با استفاده از نمایه نامه‌های پایگاه اطلاعاتی ISI به بررسی وضعیت تولیدات علمی در حوزه قرآنی پرداخته شده است. این پژوهش از نوع مطالعات علم‌سنجی و جامعه پژوهشی آن، مدارک نمایه‌شده در پایگاه اطلاعاتی ISI بین سال‌های ۱۹۹۰-۲۰۱۱ می‌باشد.

نتایج بررسی در این پژوهش نشان داده که میزان تولیدات علمی جهان در پایگاه اطلاعاتی ISI در حوزه قرآنی تعداد ۲۹۲ مدرک بوده است که دانشگاه میشیگان، دانشگاه King Saud و دانشگاه School of Oriental African Studies به ترتیب در رتبه‌های اول تا سوم قرار دارند. روند تولیدات علمی نیز نشان داده که از سال ۲۰۰۵م. به بعد، نوعی رشد در میزان تولیدات مرتبط با قرآن به وجود آمده است.

در این میان، سهم ایران از تولیدات علمی جهان در حوزه قرآنی، تنها ۱۵ مدرک بوده است که معادل ۵/۱۴ درصد از کل تولیدات علمی این حوزه می‌باشد و مقاله

* khasseh@gmail.com

* Ahmadinejad27@yahoo.com

* S_h2007@yahoo.com

"Islamic perspective on human cloning and stem cell research" با دریافت ۹ استناد پراستنادترین و به عبارتی تأثیرگذارترین مقاله ایران در حوزه قرآنی به شمار می‌رود.

کلید واژه‌ها: قرآن، تولید علم، علم سنجی، ISI، نمایه نامه‌های استنادی علوم، ایران.

مقدمه

نقش پژوهش در توسعه یافتگی کشورها انکارناپذیر است و هر چه کمیت و کیفیت پژوهشگران در کشوری بیشتر باشد، احتمال پیشرفت آن کشور به مراتب بیشتر است؛ چه این پژوهشگران نتایج تحقیقات خود را به طور رسمی از مجاری معتبر، به ویژه مجلات تخصصی، منتشر می‌نمایند و بدین طریق، اطلاعات و علوم جدیدی تولید می‌شود.

امروزه به دلیل افزایش اهمیت دانش در عرصه‌های مختلف زندگی، به مطالعه فرایندهای تولید دانش و عوامل، موانع و چالش‌های جامعه‌شناختی آن بیش از پیش توجه می‌شود (ر.ک: قانعی راد، طلوع و خسروخاور، عوامل، انگیزش‌ها و چالش‌های تولید دانش در بین‌نخبگان علمی)؛ به طوری که در حال حاضر، واژه تولید علم در ادبیات کشور جایگاه ویژه‌ای یافته و نهضت تولید علم و جنبش نرم‌افزاری، اذهان تمام سیاستگذاران و برنامه‌ریزان امور علمی و پژوهشی کشور را به خود مشغول کرده است و در جای جای مستندات علمی و برنامه‌های توسعه و سند چشم‌انداز و افق‌های آرمانی کشور، ارتقای تولید علم و احراز جایگاه نخست علمی منطقه هدف گذاری شده است (ر.ک: زلفی گل، از ترویج علم تا تولید ثروت از دانش، ۱۶-۲۶). بنابراین، سنجش و ارزیابی علم (یا همان علم‌سنجی) واقعیتی است که در گذشته و حال در سطح جهان مطرح گردیده است؛ چرا که همواره فرض بر این بوده که علم می‌تواند به سلامت و رفاه ساکنان زمین کمک کند. بر این اساس، شناسایی مهم‌ترین افراد، مؤسسات، دانشگاه‌ها و سایر عوامل مرتبط با تولیدات و فعالیت‌های علمی می‌تواند راهگشا و زمینه‌ساز برقراری ارتباط، همکاری نظام‌مند علمی و تبادل اطلاعات در زمینه‌های مختلف باشد (ر.ک: نوروزی چاکلی و دیگران، فصلنامه کتاب، ش ۷۱).

در چند سال اخیر تحقیقات زیادی با استفاده از تحلیل‌های علم‌سنجی انجام شده است که جامعه آماری اکثر این پژوهش‌ها را تولیدات علمی نمایه‌شده در نمایه‌نامه‌های پایگاه اطلاعاتی ISI تشکیل می‌دهد (ر.ک: شاه‌داغی، بررسی وضعیت انتشار و استناد به مقالات مدیریت دانش بر اساس گزارشات نمایه‌نامه‌های استنادی علوم (ISI) از سال ۱۹۸۵ تا ۲۰۰۸ میلادی). به طور کلی، از شاخص‌های علم‌سنجی برای ارزیابی وضعیت یک رشته یا

موضوع معین استفاده می‌شود (Cf: Lolis et al., Scientometric analysis of energetic ecology: primary production of aquatic macrophytes)؛ از این رو، این پژوهش بر آن است تا تولیدات علمی جهان در حوزه قرآن را مورد بررسی و ارزیابی قرار داده، تصویری مناسب از وضعیت کنونی حاکم بر تولیدات علمی این رشته در عرصه بین‌الملل ارائه نماید.

قرآن، معجزه بزرگ و جاوید حضرت محمد ﷺ و منشور هدایت بشر به سوی سعادت و بهروزی است. به همین دلیل، این کتاب آسمانی نزد مسلمانان از اهمیت و جایگاه ویژه‌ای برخوردار است. پیروان آیین اسلام، قرآن را می‌خوانند و می‌کوشند رهنمودهای تعالی بخش آن را در زندگی خود به کار گیرند. پیامبر اکرم ﷺ و دیگر بزرگان دین، درباره اهمیت قرآن و ضرورت بهره‌گیری از آموزه‌های آن، نکات زیادی را مطرح کرده‌اند. پیامبر اکرم ﷺ می‌فرماید: «کتاب خدا (قرآن)، صادق‌ترین گفتار و رساترین موعظه و بهترین داستان‌هاست». امروزه لزوم عمل به تعالیم راهگشای قرآن، بیش از هر زمان دیگر احساس می‌شود. اما قبل از هر چیز، باید قرآن را شناخت و در آن تدبیر و تفکر نمود. در عصر حاضر لازمه رساندن پیام قرآن به قلب‌های مستعد و آماده پذیرش ندای الهی، تحقیق و تفحص و عملیاتی نمودن مفاهیم ارزشمند قرآنی با استفاده از روش‌های نوین ارتباطی و تبلیغی می‌باشد. با انجام این پژوهش روشن می‌شود که تا کنون تحقیقات کشورهای جهان پیرامون قرآن چه وضعیتی داشته است و جمهوری اسلامی ایران به عنوان یکی از کشورهای بزرگ اسلامی در مقایسه با سایر کشورهای جهان (اعم از مسلمان و غیرمسلمان) چه جایگاهی دارد؟

پرسش‌های پژوهش

در این پژوهش پاسخ به پرسش‌های ذیل مد نظر است که پاسخ به آنها زمینه دستیابی به هدف نوشتار را فراهم می‌سازد؛

۱- دانشگاه‌های برتر جهان از نظر تولید علم در عرصه‌های قرآنی در پایگاه‌های اطلاعاتی ISI کدامند؟

۲- کدام کشورها بیشترین تحقیقات را در عرصه بین‌المللی در زمینه‌های مربوط به قرآن انجام داده‌اند؟

۳. روند تولیدات علمی جهان در حوزه قرآنی در پایگاه‌های اطلاعاتی ISI چگونه بوده است؟

۴. مجلات برتر در زمینه چاپ مدارک حوزه قرآنی کدامند؟
زبان‌های مورد استفاده در نگارش مدارک در حوزه قرآنی چه زبان‌هایی است؟
علاوه بر پرسش‌های فوق، در پایان نوشتار وضعیت تولیدات علمی ایران در حوزه قرآنی در عرصه جهانی به اجمال بررسی قرار گرفته است.

پیشینه پژوهش

افزایش مطالعات علم سنجی در سالیان اخیر در مجامع ملی و بین‌المللی حاکی از آن است که این روش، توجه افراد زیادی را به خود معطوف نموده است؛ به گونه‌ای که به طور چشمگیری از این روش برای بررسی رشد علمی، ساختار علمی روابط علمی و تولیدات علمی استفاده می‌شود. در ادامه برخی از مطالعاتی که به لحاظ روش‌شناسی با پژوهش حاضر مرتبط هستند، بررسی شده‌اند.

کینگ (Cf: King, The Science impact of nations: what different countries get for their research spending) تولیدات علمی ۳۱ کشور دنیا را از طریق بررسی مقالات چاپ شده آنها و میزان استناد این مقالات در پایگاه اطلاعاتی ISI (نمایه‌نامه استنادی علوم) بررسی نمود. نتایج پژوهش وی نشان می‌دهد که آمریکا اولین تولیدکننده اطلاعات علمی است و انگلیس، آلمان، ژاپن و فرانسه به ترتیب پس از آن در مقام‌های دوم تا پنجم قرار دارند. ایران نیز در این میان در مقام سی‌ام واقع شده است. شایان ذکر است، از میان کشورهای اسلامی، تنها ایران و از بین کشورهای آفریقایی، تنها آفریقای جنوبی در میان ۳۱ کشور نخست قرار دارند.

گارسیا و همکارانش (See: Garcia et al, Evaluation of Spanish Scientific Production ...) در پژوهشی اقدام به ارزیابی تولیدات علمی کشور اسپانیا در رشته‌های مامایی و پزشکی زنان در مجلات بین‌المللی سال‌های ۱۹۸۶-۲۰۰۲ نموده‌اند. در این پژوهش ۷۷۹ مدرک در این دو رشته مورد بررسی قرار گرفت. یافته‌ها نشان داد که مجله «تولید مثل انسانی» با ۲۱۷ مقاله دارای بیشترین مقالات تخصصی و تألیفات در زمینه

یائسگی و بیشترین همکاری علمی (۴/۰۷) بوده است. کل مقالات ۱۸۲۹ و تعداد نویسندگان ۳۹۹۸ نفر بوده است. در پایان، نتیجه گرفته‌اند که رشد تولیدات علمی در طول سال‌های پژوهش در موضوعات یادشده دارای رشد چشمگیری بوده است.

ون و همکاران (c.f: Wen et al, Scientific Production of Electronic Health Record Research ...) در پژوهشی با عنوان «تولیدات علمی تحقیقات پزشکی الکترونیکی در دوره ۱۹۹۱ تا ۲۰۰۵» به این نتیجه رسیده‌اند که تعداد مقالات منتشر شده در مقایسه با دوره پنج ساله پیش از آن افزایش چشمگیری داشته است. بیشتر مقالات (۹۸ درصد) به زبان انگلیسی منتشر شده و مربوط به آمریکا (۵۷ درصد) بوده است. ده مجله از تعداد کل ۳۷۴ مجله ۴۱ درصد مقالات را منتشر کرده است. تحلیل تعدادی از این مقالات نشان داد که کشورهای نسبتاً کوچکی مانند سوئیس، هلند، و نروژ سهم زیادی در تولید مقالات علمی داشته‌اند.

ما، نی و کوئی (cf: Ma, Ni & Qui, Scientific Research Competitiveness ...) در پژوهشی با عنوان «رقابت پژوهش‌های علمی در دانشگاه‌های دنیا در حوزه علوم کامپیوتر» اقدام به بررسی برترین کشورها و دانشگاه‌ها در زمینه تولید علم در حوزه علوم کامپیوتر نمودند. این پژوهش بر اساس داده‌های پایگاه ISI در یک بازه زمانی ۱۹۹۶-۲۰۰۶ انجام شده است. نتایج مشخص نمود که اغلب دانشگاه‌های تراز اول در این زمینه مربوط به کشور آمریکا هستند. کشورهای بریتانیا، کانادا و دانمارک نیز در رده‌های دوم تا چهارم جای دارند. دانشگاه استنفورد و ام.آی.تی، برکلی هر چند در حوزه‌های دیگر علوم در سطوح بالایی قرار دارند، در این حوزه در سطح پایینی قرار گرفته‌اند.

در ایران نیز بررسی‌هایی با استفاده از روش علم سنجی بر روی تولیدات علمی انجام شده است. از جمله انصافی و غریبی (ر.ک: دانش در سطح بین‌المللی) تولیدات علمی ایران را در سال ۲۰۰۰ بر مبنای تعداد، نوع، زبان و موضوع مدارک نمایه‌شده در پایگاه‌های ISI اندازه‌گیری و با ۱۵ کشور توسعه یافته و در حال توسعه مقایسه نمودند. نتایج این مطالعه نشان داد که ۹۷/۱۹ درصد از مدارک علمی تولید شده از ایران در «Science Citation Index»، ۲/۸۱ درصد در «Social Science Citation Index» نمایه

شده و هیچ مدرکی از ایران به پایگاه «Art & Humanities Citation Index» راه نیافته است. در مجموع، ایران با تولید ۳/۱۲ درصد از کل مدارک نمایه‌شده در سه پایگاه ISI، سیزدهمین کشور تولیدکننده اطلاعات در بین ۱۶ کشور مورد بررسی است. از میان کشورهای در حال توسعه تحت مطالعه، کشور ترکیه ۰/۵۴ درصد، مصر ۰/۲۱ درصد و عربستان سعودی ۰/۱۴ درصد مدارک موجود در پایگاه‌ها را تولید کرده‌اند و آمریکا با تولید ۳۲/۲ درصد از کل اطلاعات تولید شده، اولین تولیدکننده اطلاعات به شمار می‌رود. مدارک ایرانی بیشتر از نوع مقاله (۹۲/۷۳ درصد) و به زبان انگلیسی (۹۹/۶۴ درصد) است. نوروزی چاکلی و همکاران (ر.ک: «تولید علم ایران در سال‌های ۲۰۰۵ و ۲۰۰۶ بر اساس آمار پایگاه‌های موسسه اطلاعات علمی (آی.اس.آی)» با استفاده از شاخص‌های پایگاه اطلاعاتی ISI، تولید علم ایران در سال‌های ۲۰۰۵ و ۲۰۰۶ را بررسی کرده و به این نتیجه رسیده‌اند که تولیدات علمی ایران در سال ۲۰۰۶ در مقایسه با سال قبل از آن حدود ۲۱ درصد رشد داشته است. پرکارترین نویسنده سال ۲۰۰۶ هروی بوده است که با ۵۷ عنوان تولید علمی، حدود ۱/۵۵ درصد از کل تولیدات علمی نمایه شده ایران در ISI را به خود اختصاص داده منتشر کرده است. دیگر اینکه نشریه «Applied Mathematics and Computation» با انتشار ۱۶۱ عنوان مقاله، بیشترین سهم را در انتشار تولیدات علمی ایران در سال ۲۰۰۶ داشته است. دهقان (ر.ک: تولید اطلاعات علمی کتابداری و اطلاع‌رسانی در ایران، ترکیه، عربستان و مصر) در پژوهشی اقدام به بررسی تولیدات علمی در حوزه کتابداری و اطلاع‌رسانی در کشورهای ایران، ترکیه، عربستان و مصر نموده است. یافته‌های پژوهش وی آشکار ساخت که از بین این کشورها عربستان بیشترین مدرک را تولید کرده و کشور مصر در مقام آخر قرار گرفته است. ایران نیز با تولید ۸۷ مدرک در رتبه دوم قرار دارد. وی به این نتیجه می‌رسد که تنها ایران در تولید مدارک علمی، روند صعودی داشته و آن را حفظ نموده است.

حسن‌زاده و دیگران (ر.ک: بررسی تولیدات علمی نویسندگان دانشگاه علوم پزشکی ایران ...) نیز اقدام به بررسی تولیدات علمی نویسندگان دانشگاه علوم پزشکی ایران در پایگاه «Web Of Science» تا پایان سال ۲۰۰۷ نمودند. یافته‌ها نشان داد که تعداد مقالات این دانشگاه در پایگاه مذکور سیر صعودی داشته است، به طوری که در سال ۲۰۰۶ تعداد

مقالات به ۱۳۷ مورد رسیده است که در مقایسه با سال ۲۰۰۵، ۱/۶ برابر افزایش داشته است. محمودیان با ۴۸ مقاله بیشترین تولید علمی را در دانشگاه علوم پزشکی ایران داشته است. از لحاظ موضوعی نیز بیشترین تعداد مدرک به ترتیب مربوط به جراحی، داروشناسی و نوروساینس است.

خاصه و دیگران (ر.ک): وضعیت تولیدات علمی محققین ایرانی رشته انگل شناسی در پایگاه اطلاعاتی آی.اس.آی. در پژوهشی به وضعیت تولیدات علمی محققان ایرانی در رشته انگل شناسی در محدوده سال های ۱۹۸۰ تا ۲۰۰۹ پرداخته و مشخص کرده اند که در دوره زمانی مذکور، تعداد ۳۹۲ مدرک در رشته انگل شناسی به چاپ رسیده است. پژوهشگران ایرانی رشته انگل شناسی بیشترین میزان همکاری علمی را با همتایان خود در کشور انگلستان داشته اند. مجبعلی و وطن دوست هر یک با تولید ۲۶ و ۲۱ مدرک پرکارترین نویسندگان ایران در زمینه انگل شناسی بوده اند. از طرف دیگر، یافته های مربوط به دانشگاه ها و مؤسسات برتر مشخص نمود که دانشگاه علوم پزشکی تهران دانشگاه تهران و انستیتو پاستور ایران هر یک با ۱۱۴، ۷۳ و ۵۴ مدرک، از نظر میزان تولیدات علمی در حوزه انگل شناسی به ترتیب در رتبه های اول تا سوم قرار دارند. یافته های مربوط به روند تولیدات علمی حوزه انگل شناسی نشان داد که در سال ۲۰۰۸ نگارش و پژوهش پیرامون انگل شناسی، رشد چشمگیری داشته است.

فراهانی، رضائی صوفی و خاصه (ر.ک): تولیدات علمی ایران در رشته تربیت بدنی و علوم ورزشی) با بررسی وضعیت تولیدات علمی ایران در رشته تربیت بدنی و علوم ورزشی بین سال های ۱۹۸۰ تا ۲۰۰۹ به این نتیجه رسیدند که تولید علمی ایران در پایگاه اطلاعاتی ISI در این فاصله زمانی، در رشته تربیت بدنی تعداد ۱۲۸ مدرک است. پژوهشگران ایرانی تربیت بدنی بیشترین میزان همکاری علمی را با همتایان خود در کشور کانادا داشته اند. صادقی با تولید ۱۵ مدرک پرکارترین نویسنده ایران در زمینه تربیت بدنی و علوم ورزشی به شمار می رود. از طرف دیگر، یافته های مربوط به دانشگاه های برتر مشخص نمود که دانشگاه علوم پزشکی و خدمات بهداشتی درمانی تهران با تولید ۱۸ مدرک، و دانشگاه تربیت معلم تهران با ۱۵ تولید علمی، نسبت به سایر دانشگاه ها و مؤسسات به ترتیب در رتبه های اول و دوم قرار دارند.

همچنین مقاله "Symmetry and limb dominance in able-bodied gait: a review" با دارا بودن ۸۷ استناد تأثیرگذارترین مقاله ایران در زمینه تربیت بدنی و علوم ورزشی بوده است. دوست محمدی، خاصه و محمودی (ر.ک: تحلیل بر تولیدات علمی کشورهای جهان در حوزه روابط بین الملل) تولیدات علمی کشورهای جهان در حوزه روابط بین‌الملل را در یک دوره ده ساله ۲۰۰۰ تا ۲۰۰۹ مورد بررسی قرار داده‌اند. نتایج بررسی نشان داده که میزان تولیدات علمی جهان در پایگاه اطلاعاتی ISI در حوزه روابط بین‌الملل در فاصله زمانی مذکور تعداد ۳۴۶۸۵ مدرک بوده است که "Freedman" و "Ikenberry" به ترتیب با ۱۴۰ و ۱۳۵ تولید علمی (۰/۷۹ درصد) پرتولیدترین پژوهشگران در عرصه روابط بین‌الملل بوده‌اند. دانشگاه "London School of Economics and Political Science" با ۴۹۷ تولید علمی (۱/۴۲ درصد)، فعال‌ترین دانشگاه در سطح جهان در عرصه روابط بین‌الملل بوده است. روند تولیدات علمی نیز نشان داده که از سال ۲۰۰۵ به بعد نوعی رشد در میزان تولیدات به وجود آمده است. از طرف دیگر، یافته‌ها مشخص نموده که سهم ایران از تولیدات علمی جهان در رشته روابط بین‌الملل تنها ۱۵ مدرک بوده است که معادل ۰/۰۴۳ درصد از کل تولیدات علمی این رشته می‌باشد. «سریع القلم» و «برزگر» پرتولیدترین پژوهشگران ایران در این حوزه بوده‌اند و از ۱۵ تولید علمی ایران، ۵ مدرک در مجله "Middle East Policy" به چاپ رسیده است. به طور کلی، بررسی پیشنهادها موجود نشان می‌دهد که تا کنون پژوهشی با دامنه موضوعی و جامعه پژوهش این پژوهش انجام نشده است؛ بنابراین، انجام پژوهشی به منظور تحلیل روند تولیدات علمی کشورهای جهان در حوزه قرآنی، ضروری به نظر می‌رسد.

روش‌شناسی

این تحقیق از نوع مطالعات علم‌سنجی است. موارد مطالعه شامل همه مدارکی است که در مجلات نمایه‌شده در پایگاه اطلاعاتی ISI به چاپ رسیده‌اند. از طریق جستجوی تولیدات علمی حوزه قرآنی در نمایه‌نامه‌های استنادی ISI [۱] اقدام به بازیابی داده‌های مورد نظر شده است. سپس با توجه به اهداف پژوهش، یافته‌ها پس از استخراج مورد تجزیه و تحلیل قرار گرفته است و بر اساس دانشگاه یا مؤسسه، سال انتشار، نویسندگان، مجلات و زبان بررسی شده‌اند؛

لازم به ذکر است که اطلاعات این پژوهش، در ۱۱ دی ۱۳۹۰ ش، برابر با ۱ ژانویه ۲۰۱۲ م. از پایگاه اطلاعاتی «Web Of Science» (دبلیو.ا.اس)، که از محصولات پایگاه اطلاعاتی ISI می‌باشد، استخراج شده است. در این تحقیق، منظور از تولیدات علمی حوزه قرآنی آن دسته از مقالات مجلات و همایش‌هایی است که با موضوعات مرتبط با قرآن نوشته شده‌اند (Proceedings paper Article And Review) و در مجلات ISI به چاپ رسیده‌اند. جستجو در فیلد موضوع پایگاه ISI منجر به بازیابی مقالاتی شد که در عنوان، چکیده، یا کلیدواژه‌های آنها کلمه قرآن آمده باشد. از آنجا که کلمه قرآن به زبان انگلیسی ممکن است به اشکال مختلفی از قبیل Quran و Koran آورده شود، در فیلد موضوع هر دو صورت درج گردید.

یافته‌های پژوهش

نتایج جستجو و بررسی نشان داد که تولید علمی جهان با موضوع قرآن در پایگاه اطلاعاتی ISI در فاصله زمانی ۱۹۹۰-۲۰۱۱ تعداد ۲۹۲ مدرک می‌باشد. در ادامه مقاله تلاش می‌شود به ترتیب به پرسش‌های پژوهش پاسخ داده شود.

- دانشگاه‌های برتر

از نتایج مهم علم‌سنجی، شناسایی دانشگاه‌های پر تألیف کشورهای مختلف در رشته‌های گوناگون است. دانشگاه‌هایی که تولیدات عملی آنها به لحاظ کمی و کیفی بیشتر باشد، ضمن افزایش اعتبار و شهرت علمی‌شان، می‌توانند دانشجویان و اعضای هیئت علمی نخبه‌تری را جذب کنند. در جدول شماره «۱» ده دانشگاه برتر در زمینه تولید مدارک حوزه قرآنی مشخص شده‌اند. این ده دانشگاه جمعاً ۴۳ مدرک (۱۴/۷۳ درصد) را در زمینه علوم و معارف قرآنی در نشریات ISI به چاپ رسانده‌اند. در این میان دانشگاه میشیگان با تولید ۸ مدرک، دانشگاه King Saud با ۶ تولید علمی، و دانشگاه School of Oriental African Studies با ۵ مدرک نسبت به سایر دانشگاه‌ها به ترتیب در رتبه‌های اول تا سوم قرار دارند؛ به عبارت دیگر، بیشتر مؤلفان تولیدات علمی حوزه قرآنی در این دانشگاه‌ها اشتغال داشته‌اند. اطلاعات کامل مربوط به دانشگاه‌های برتر در زمینه قرآنی در جدول شماره «۱» گردآوری شده است.

جالب آنکه شش مورد از این دانشگاه‌ها (رتبه‌های ۱، ۳، ۵، ۶، ۹ و ۱۰) در دو کشور ایالات متحده و انگلستان قرار دارند و کشورهای عربستان (رتبه ۲)، فرانسه (رتبه ۴)، ایران (رتبه ۷) و مالزی (رتبه ۸) هم هر کدام یک دانشگاه در ده دانشگاه برتر دارند.

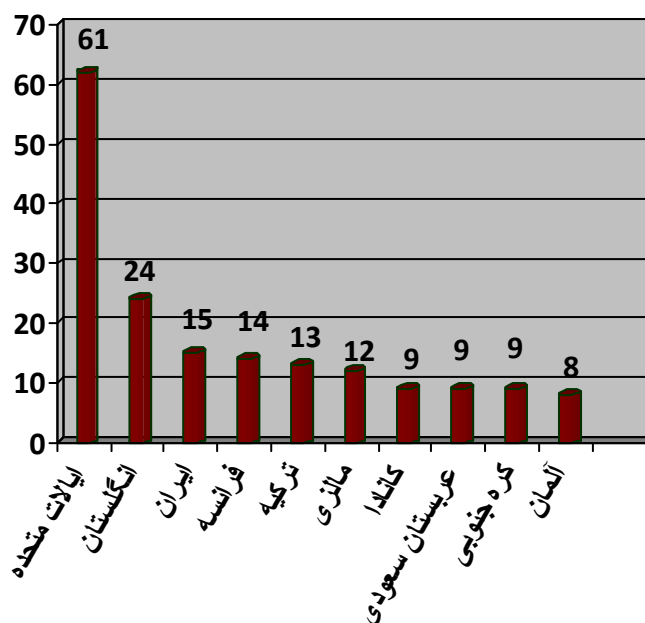
رتبه	دانشگاه‌ها و مؤسسات	تعداد	درصد
۱	University of Michigan (USA)	۸	۲/۷۴
۲	King Saud University (Arab.)	۶	۲/۰۵
۳	School of Oriental African Studies (Eng.)	۵	۱/۷۱
۴	Centre National de la Recherche Scientifique (Fr.)	۴	۱/۳۷
۵	Duke University (USA)	۴	۱/۳۷
۶	University of Cambridge (Eng.)	۴	۱/۳۷
۷	University of Tehran (I.R.I.)	۳	۱/۰۳
۸	Universiti Kebangsaan Malaysia (Mal.)	۳	۱/۰۳
۹	University of Oxford (Eng.)	۳	۱/۰۳
۱۰	University Notre Dame (USA)	۳	۱/۰۳
جمع		۴۳	۱۴/۷۳

جدول ۱. برترین دانشگاه‌های جهان در تولیدات علمی حوزه قرآنی

کشورهای پیشتاز

کدام کشورها بیشترین تولیدات علمی در حوزه قرآنی را انجام داده‌اند؟ در پاسخ به این پرسش، تجزیه و تحلیل داده‌ها نشان داد که کشور ایالات متحده از نظر تولید علمی در این حوزه رتبه نخست را به خود اختصاص داده است؛ به عبارت دیگر، تعداد ۶۱ مورد (۲۰/۹۰ درصد) از تولیدات علمی در زمینه قرآن را پژوهشگران ایالات متحده انجام داده‌اند. محققان کشور انگلستان نیز با تولید ۲۴ مدرک (معادل ۸/۲۲ درصد) در رتبه دوم

قرار گرفته‌اند. این دو کشور به تنهایی بالغ بر ۲۹ درصد از مدارک علمی نمایه شده در پایگاه اطلاعاتی ISI در حوزه قرآنی را تولید کرده‌اند. جالب آنکه کشور جمهوری اسلامی ایران با تولید تنها ۱۵ مورد (۵/۱۴ درصد) در رتبه سوم و کشورهای فرانسه، ترکیه، مالزی، کانادا، عربستان سعودی، کره جنوبی و آلمان به ترتیب در رتبه‌های بعد قرار گرفته‌اند. این ده کشور برتر در مجموع ۱۷۴ مدرک را که معادل ۵۹/۵۹ درصد تولیدات علمی در حوزه قرآنی می‌باشد، تولید کرده‌اند.

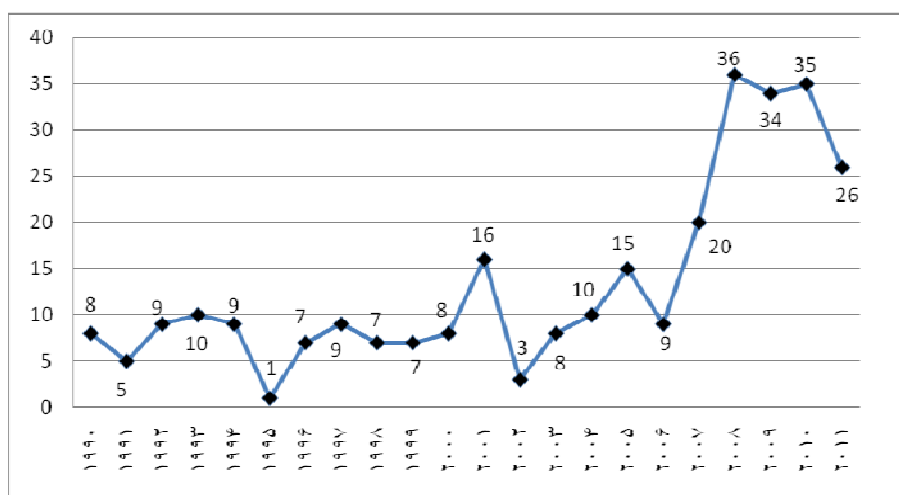

نمودار ۱- ده کشور برتر در زمینه تولیدات علمی حوزه قرآنی

- روند تولیدات علمی

تجزیه و تحلیل داده‌های پژوهش نشان می‌دهد که تولیدات علمی در حوزه پژوهش‌های قرآنی در دهه ابتدایی قرن ۲۱ روند تقریباً رو به رشدی داشته است. همان طور که در نمودار «۲» نیز دیده می‌شود، بیشترین تولید علمی در حیطه پژوهش‌های قرآنی در

۲۲ سال اخیر در سال ۲۰۰۸ صورت گرفته است. در این راستا، داده‌های پایگاه‌های اطلاعاتی ISI نشان می‌دهد که در سال ۲۰۰۸ تعداد ۳۶ مدرک (۱۲/۳۳ درصد) تولید شده است. هم‌چنین از سال ۲۰۰۷ نگارش و پژوهش پیرامون پژوهش‌های قرآنی رشد چشمگیری داشته است؛ به طور کلی و با توجه به نمودار «۲» می‌توان گفت هر چند تولیدات علمی پژوهش‌های قرآنی در دو دهه گذشته اندکی دارای فراز و نشیب بوده، اما در قرن ۲۱ در اکثر سال‌ها از رشدی تصاعدی برخوردار بوده است. اگر تقسیمات سال‌ها را به صورت سه دوره هفت ساله مورد بررسی قرار دهیم، مشخص می‌شود که سال‌های ۲۰۰۵-۲۰۱۱ بیشترین تولیدات علمی را به خود اختصاص داده است؛ به طوری که ۱۷۵ مورد از مقالات در هفت سال اخیر انجام شده که معادل ۵۹/۹۳ درصد از کل تولیدات علمی حوزه قرآنی در ۲۲ سال اخیر می‌باشد.

نمودار ۲. روند تولیدات علمی در زمینه پژوهش‌های قرآنی

- مجلات برتر

هدف از این بخش شناسایی مجلاتی است که بیشترین سهم را در انتشار مقالات پژوهش‌گران در زمینه پژوهش‌های قرآنی داشته‌اند. هشت نشریه‌ای که نام آنها در جدول «۲» آورده شده، ۵۸ مدرک معادل ۱۹/۸۶ درصد از کل تولیدات علمی پژوهش‌گران را در زمینه پژوهش‌های قرآنی به چاپ رسانده‌اند. در این میان مجله

«Bulletin of the School of Oriental and African Studies» با چاپ ۱۴ مدرک (۴/۷۹ درصد) در رتبه اول چاپ مقالات پژوهش گران در حوزه پژوهش های قرآنی قرار دارد.

رتبه	نام مجلات	تعداد	درصد
۱	Bulletin of the School of Oriental and African Studies...	۱۴	۴/۷۹
۲	Revue de l'Histoire des Religions	۹	۳/۰۸
۳	Islam Zeitschrift fur Geschichte und Kultur des ...	۷	۲/۴۰
۴	Muslim World	۷	۲/۴۰
۵	Al Qantara	۶	۲/۰۵
۶	Welt des Islams	۶	۲/۰۵
۷	Journal of the American Oriental Society	۵	۱/۷۱
۸	Zeitschrift der Deutschen Morgenlandischen Gesellschaft	۴	۱/۳۷
جمع		۵۸	۱۹/۸۶

جدول ۲. مجلات برتر در زمینه چاپ مدارک پژوهش های قرآنی

- زبان تولیدات علمی

کل تولیدات علمی حوزه پژوهش های قرآنی به ۱۴ زبان انگلیسی، فرانسوی، آلمانی، اسپانیایی، ترکی، ایتالیایی، چینی، چک، هلندی، ژاپنی، لهستانی، روسی، اسلواکی و اسلونیایی منتشر شده اند. همان طور که انتظار می رفت و در جدول نیز مشخص است، بیشتر مدارک منتشر شده در حوزه پژوهش های قرآنی به زبان انگلیسی منتشر شده است؛ به عبارت دیگر، تعداد ۲۲۶ مدرک (۷۷/۴۰ درصد) به زبان انگلیسی چاپ شده است. ۲۷ مدرک (۹/۲۵ درصد) از تولیدات علمی نیز به زبان فرانسوی منتشر شده است (جدول ۳).

رتبه	زبان	تعداد	درصد
۱	انگلیسی	۲۲۶	۷۷/۴۰
۲	فرانسوی	۲۷	۹/۲۵
۳	آلمانی	۲۰	۶/۸۵
۴	اسپانیایی	۴	۱/۳۷
۵	ترکی	۳	۱/۰۳
	جمع	۲۸۰	۹۵/۹۰

جدول ۳. زبان تولیدات علمی در زمینه پژوهش‌های قرآنی

وضعیت تولید علم بین‌المللی ایران در حوزه پژوهش‌های قرآنی

در این قسمت بر آنیم وضعیت تولید علم ایران در زمینه پژوهش‌های قرآنی در پایگاه اطلاعاتی ISI را بررسی کنیم. تجزیه و تحلیل داده‌ها مشخص می‌کند که از بین ۲۶۲ مدرک در حوزه پژوهش‌های قرآنی تنها ۱۵ مدرک به نام ایران ثبت شده است که رقم بسیار ناچیزی است؛ به عبارت دیگر، سهم تولید علم ایران در حوزه پژوهش‌های قرآنی در عرصه جهانی تنها ۵/۱۴ درصد است.

از طرف دیگر، بررسی‌ها در پایگاه ISI نشان می‌دهد که کل تولیدات علمی ایران (مقاله مجله و مقاله همایش) در همه رشته‌ها از سال ۱۹۹۰ تا ۲۰۱۱ تعداد ۱۱۶۱۸۹ مدرک بوده است که جایگاه پژوهش‌های قرآنی در این بین نیز مطلوب نیست؛ زیرا تنها ۰/۰۱۳ درصد از تولیدات علمی ایران مربوط به پژوهش‌های قرآنی است.

از ۱۵ مدرک که توسط پژوهشگران ایران در حوزه پژوهش‌های قرآنی منتشر شده است، ۲ مورد در سال ۱۹۹۷، ۳ مورد در سال ۲۰۰۸، ۳ مورد در سال ۲۰۰۹ و ۳ مورد در سال ۲۰۱۱، منتشر شده‌اند. در سال‌های ۱۹۹۳، ۱۹۹۸، ۲۰۰۴ و ۲۰۱۰ نیز یک مدرک به چاپ رسیده است. یافته‌ها در مورد مؤسسات و دانشگاه‌های برتر نیز آشکار ساخت که دانشگاه تهران ۳ مقاله و دانشگاه‌های آزاد اسلامی و علوم پزشکی تهران نیز هر یک دارای ۲ مقاله هستند.

نگاهی نیز به وضعیت استناددهی به تولیدات علمی ایران نیز برخی مطالب را روشن می‌سازد؛ زیرا استنادها در آثار علمی جایگاه ویژه‌ای دارند و در واقع، یک مقاله علمی زمانی معتبر است که به آثار و متون آن موضوع استناد کنند (عبدالمجید، ۱۳۸۶)؛ بنابراین، هر چه میزان استنادات به یک مقاله بیشتر باشد، ارزش و اهمیت آن مقاله بیشتر است. با آگاهی از تعداد استناداتی که به هر مدرک شده است می‌توان میزان تأثیرگذاری آن را در جامعه علمی مربوط سنجید؛ به عبارت دیگر، آثاری که بیشترین استناد را داشته‌اند، مؤثرترین آثار هستند.

یافته‌ها نشان می‌دهد که در مجموع ۱۷ بار به ۱۵ تولیدات علمی ایران در حوزه پژوهش‌های قرآنی استناد شده است که رقم پایینی است. در این میان، بسیاری از مقالات تا کنون مورد استناد قرار نگرفته‌اند. به بیان دقیق‌تر، مقاله «Islamic perspective on human cloning and stem cell research» با دریافت ۹ استناد پراستنادترین مقاله ایران در حوزه پژوهش‌های قرآنی در عرصه جهانی می‌باشد. به مقاله «Does peace have a prayer? The effect of mortality...» نیز ۶ بار استناد شده است.

به طور کلی، به طور میانگین به هر مقاله ایرانی در حوزه پژوهش‌های قرآنی ۱/۱۳ بار استناد شده است که وضعیت نسبتاً متوسطی است.

نتیجه

از مباحث مهمی که در دهه کنونی بدان توجه وافری شده، مسأله تولید علم است. بی‌گمان، دانشگاه‌ها به عنوان خاستگاه علم و دانش، نقش مهمی در تولید علم و تسریع پله‌های ترقی در هر کشوری ایفا می‌نمایند. در سال‌های اخیر، علاقه زیادی به استفاده از اطلاعات کتاب‌شناختی برای ارزیابی فعالیت‌های پژوهشی به وجود آمده است. ارزیابی فعالیت‌های پژوهشی به منزله یکی از مهم‌ترین ابزارهای نیل به استانداردهای عملکرد پژوهشی در مراکز علمی به شمار می‌رود (Uzun, 1998). از روش‌های علم‌سنجی می‌توان به منظور انجام مطالعات کمی مربوط به توسعه تولیدات علمی یک رشته خاص در عرصه بین‌المللی استفاده کرد (Tian et al., 2008). از سوی دیگر، استفاده از شاخص‌های علم‌سنجی برای تصمیم‌گیری‌ها و برنامه‌ریزی‌های علمی به طور فزاینده‌ای در

حال افزایش است و همین امر باعث رشد مطالعات علم‌سنجی شده است (Dutt et al., 2003). هدف این تحقیق انجام یک تحلیل کمی با استفاده از تکنیک علم‌سنجی و به منظور بررسی وضعیت تولیدات علمی در حوزه پژوهش‌های قرآنی در عرصه بین‌المللی از سال ۱۹۹۰ تا ۲۰۰۱ است.

نتایج بررسی نشان داده که کل تولیدات علمی در زمینه پژوهش‌های قرآنی در پایگاه اطلاعاتی ISI در فاصله زمانی مذکور تعداد ۲۹۲ مدرک است. یافته‌ها آشکار ساخته که از نظر پراکندگی جغرافیایی، کشورهای ایالات متحده و کانادا رتبه‌های اول و دوم را در قاره آمریکا دارند. کشورهای انگلستان، فرانسه و ترکیه در قاره اروپا در صدر قرار دارند. در آسیا نیز کشورهای ایران، مالزی و عربستان رتبه‌های اول تا سوم را به خود اختصاص داده‌اند. کشورهای مصر، الجزایر، موروکو، تونس و بنین نیز در قاره آفریقا بیشترین تولیدات در عرصه پژوهش‌های قرآنی را دارند. استرالیا و نیوزیلند نیز هر یک با ۵ و ۱ مدرک در قاره اقیانوسیه قرار دارند. جدول شماره «۴» پراکندگی جغرافیایی کشورها از نظر تولید علمی را به تفکیک قاره‌ها به تفصیل نشان می‌دهد.

ردیف	آسیا		آفریقا		آمریکا		اروپا		اقیانوسیه	
	نام کشور	تعداد	نام کشور	تعداد	نام کشور	تعداد	نام کشور	تعداد	نام کشور	تعداد
۱	ایران	۱۵	مصر	۳	آمریکا	۶۱	انگلستان	۲۴	استرالیا	۵
۲	مالزی	۱۲	الجزایر	۲	کانادا	۹	فرانسه	۱۴	نیوزیلند	۱
۳	عربستان سعودی	۹	موروکو	۲	-	-	ترکیه	۱۳	-	-
۴	کره جنوبی	۹	تونس	۲	-	-	آلمان	۸	-	-
۵	هند-پاکستان	۵	بنین	۱	-	-	هلند	۷	-	-

جدول ۴. پراکندگی جغرافیایی تولیدات علمی در پژوهش‌های قرآنی

بررسی بیشتر نشان داد که دانشگاه میشیگان با تولید ۸ مدرک، دانشگاه King Saud با ۶ تولید علمی و دانشگاه School of Oriental African Studies با تولید ۵ مدرک در حوزه پژوهش‌های قرآنی، نسبت به سایر دانشگاه‌های جهان به ترتیب در رتبه‌های اول تا سوم قرار دارند.

بررسی مقالات پژوهشگران ایران نیز پرده از این واقعیت برداشت که آنها در دهه اخیر تنها ۱۵ مقاله در مجلات ISI به چاپ رسانده‌اند که به نظر می‌رسد میزان تولیدات علمی پژوهشگران ایران در عرصه پژوهش‌های قرآنی بسیار کمتر از حد انتظار است و مشکلاتی بر سر این راه وجود دارد؛ زیرا با انجام یک محاسبه ساده متوجه می‌شویم که به طور میانگین، در هر سال تنها ۰/۶۸ مقاله توسط پژوهشگران ایران در حوزه پژوهش‌های قرآنی در مجلات معتبر به چاپ رسیده است که مقدار بسیار کمی است. از جمله دلایل این وضعیت می‌توان به عدم تسلط کافی به زبان انگلیسی به عنوان زبان علمی بین‌المللی، عدم تسلط به فرایندهای ارسال مقالات به مجلات بین‌المللی، دشواری دسترسی محققان این حوزه به امکانات ارتباط با مجلات معتبر بین‌المللی، و محدودیت‌های برقراری ارتباط میان پژوهشگران ایرانی و خارجی برای تبادلات و تجربیات علمی در این حوزه اشاره کرد. یافته‌ها نشان داده که پژوهشگران ایرانی در حوزه‌های قرآنی در مجموع تنها در ۳ مقاله با محققان کشورهای انگلستان، ایالات متحده و استرالیا در انجام تولیدات علمی رشته خود همکاری داشته‌اند و از آنجا که امروزه همکاری بین پژوهشگران از اهمیت فراوانی برخوردار است و بسیاری از مقالات توسط بیش از یک نفر به چاپ می‌رسد، این امر نسبت به محققان قرآنی ایران رضایت‌بخش نیست.

هم‌چنین در مجموع تنها ۱۷ بار به کل تولیدات علمی ایران در دهه اخیر در حوزه پژوهش‌های قرآنی استناد شده است؛ به طوری که میانگین استناد به هر مقاله برابر با ۱/۱۳ بار می‌باشد، در حالی که میانگین استناد به هر مقاله در سطح جهانی ۱/۲۴ می‌باشد. در این میان، اکثر مقالات تا کنون مورد استناد قرار نگرفته‌اند. به همین دلیل می‌توان چنین اظهار داشت که میزان تأثیرگذاری مقالات ایران در حوزه پژوهش‌های قرآنی در عرصه جهانی اندک می‌باشد. این در حالی است که دو مقاله با عناوین «Cultural dissent» و

«Daily practices, study performance and health during the Ramadan fast» با دریافت ۴۰ و ۲۱ استاد پرستادترین مقالات در سطح جهان در حوزه پژوهش‌های قرآنی می‌باشند. به طور کلی و با توجه به یافته‌های این پژوهش می‌توان چنین اظهار داشت که دستیابی به جامعه‌ای متمسک به قرآن و عترت و برخوردار از ایمان و عمل صالح، تحقق اندیشه‌های معمار بزرگ انقلاب در گسترش فرهنگ حیات‌بخش قرآن کریم، و ارتقای ایران به کشوری توسعه‌یافته با هویتی اسلامی - انقلابی، در گرو عزم ملی و اراده هماهنگ مدیران ارشد نظام برای توسعه فرهنگ قرآنی است؛ فرهنگی که باید متأثر از قرآن و حاکم بر بینش‌ها، نگرش‌ها و رفتارهای فردی و اجتماعی بوده و در کلیه سطوح سیاست‌گذاری، اجرا و ارزیابی برنامه‌های کلان نظام جمهوری اسلامی جاری باشد. به این منظور، منشور توسعه فرهنگ قرآنی که مبین منویات نظام مقدس جمهوری اسلامی در مواجهه با تعالیم قرآن است، در مقام علم، اعتقاد و عمل در سطح ملی و بین‌المللی باید به عنوان اصلی‌ترین راهکار در زمینه جهانی‌سازی آموزه‌های قرآنی مورد توجه قرار گیرد. توسعه فعالیت‌های قرآنی در عرصه‌های مختلف آموزشی، پژوهشی و تبلیغی ترویجی مقدمه ضروری و مسیر اساسی توسعه فرهنگ قرآنی در جامعه است.

مطالعه وضعیت موجود حاکی از آن است که بخش‌های متعدد دولتی، عمومی و مردمی دست‌اندر کار فعالیت‌های قرآنی در عرصه داخلی و خارجی هستند که ظرفیت عظیمی از امکانات مادی و انسانی را دارا می‌باشند، اما نوعی بی‌سامانی، از هم گسیختگی و ناهماهنگی در این فعالیت‌ها وجود دارد؛ به نحوی که خلأ تصدی مسئولیت در بسیاری از حوزه‌های ضروری و در عین حال تداخل تصدی و مسئولیت‌ها در برخی حوزه‌ها منجر به فرسایش و ایجاد کندی و حتی وقفه در فعالیت‌های قرآنی بخش‌های مختلف شده است. ضمن آنکه فعالیت‌های انجام‌شده فاقد برنامه‌ریزی و نظارت راهبردی است. لذا تبدیل آن به جریان خلاق و تحول‌آفرین در جهت توسعه فرهنگ قرآنی در سطحی جهانی ضروری به نظر می‌رسد. هم‌چنین حمایت از گروه‌ها و تشکل‌های فعال غیردولتی و افراد تحلیلگر مباحث علمی و قرآنی در جهت هم‌افزایی و ارتقاء فعالیت‌های قرآنی در سطح ملی و بین‌المللی باید به عنوان اولین هدف از اهداف منشور توسعه فرهنگ قرآنی در سطح جهانی مورد توجه قرار گیرد.

با نگاهی به آمار فعالیت‌های قرآنی در کشورهای اروپایی و خصوصاً آمریکا می‌توان نتیجه گرفت که هم اکنون در این کشورها فضا برای رشد اندیشه‌های اسلامی و فعالیت‌های قرآنی تا حدودی مناسب است (www.awraman.com). هم‌چنین درنگاهی عمیق‌تر می‌توان گفت میزان نگاه و توجه اندیشمندان غربی به مباحث قرآنی هر روز بیش از پیش و کنکاش ایشان در مباحث و نظریه‌های الهی حتی گاهی موارد بیش از مسلمانان است؛ از این‌رو، وظیفه تمامی دانشمندان مسلمان است تا ضمن غور و تعمق در دریای بیکران مفاهیم قرآنی نسبت به جهانی‌سازی و انتشار مباحث انسان‌ساز قرآنی در سطح بین‌المللی کوشا تر بوده، بیش از پیش تلاش نمایند.

پی‌نوشت

[۱] این نمایه نامه‌ها که با نام آی.اس.آی شهرت دارند عبارتند از نمایه نامه استنادی علوم (Science Citation Index = SCI)، نمایه نامه استنادی علوم اجتماعی (Social Science Citation Index = SSCI)، و نمایه نامه استنادی هنر و علوم انسانی (Art & Humanities Citation Index = A&HCI). امروزه نمایه نامه‌های مذکور توسط شرکت تامسون رویتر منتشر می‌شوند.

منابع

۱. انصافی، سکیته و حسین غریبی، دانش در سطح بین المللی، مرکز اطلاعات و مدارک علمی ایران، ۱۳۸۱.
۲. حسن‌زاده، محمد، زودآیند. علم سنجی در سازمان‌ها نقشی نوین برای کتابداران کتابخانه‌های تخصصی. علوم و فناوری اطلاعاتی. <http://jist.irandoc.ac.ir> (دسترسی در دوم شهریور ۱۳۸۹).
۳. حسن‌زاده، حافظ‌محمد و دیگران، «بررسی تولیدات علمی نویسندگان دانشگاه علوم پزشکی ایران همراه با شبکه‌های تألیف مشترک در پایگاه WOS تا پایان سال ۲۰۰۷ میلادی»، فصلنامه مدیریت سلامت، دوره ۱۱، شماره ۳۴، ۱۳۸۷.
۴. خاصه، علی اکبر و دیگران، «وضعیت تولیدات علمی محققین ایرانی رشته انگل‌شناسی در پایگاه اطلاعاتی آی.اس.آی»، مجله میکروبی‌شناسی پزشکی ایران، ش ۳، پاییز ۱۳۸۹.
۵. دوست محمدی، ا.، خاصه، ع.، و محمودی، م.، «تحلیلی بر تولیدات علمی کشورهای جهان در حوزه روابط بین الملل»، پژوهشنامه علوم سیاسی، سال ششم، شماره ۲، ۱۳۹۰.
۶. دهقان، شیرین، «تولید اطلاعات علمی کتابداری و اطلاع‌رسانی در ایران، ترکیه، عربستان و مصر»، فصلنامه کتابداری و اطلاع‌رسانی، شماره پیاپی ۳۷، جلد ۱۰، شماره ۱، ۱۳۸۶.
۷. زلفی گل، محمد علی، «از ترویج علم تا تولید ثروت از دانش»، رهیافت، شماره ۳۳، ۱۳۸۷.
۸. شاه‌دراغی، اعظم، «بررسی وضعیت انتشار و استناد به مقالات مدیریت دانش بر اساس گزارشات نمایه‌نامه‌های استنادی علوم (ISI) از سال ۱۹۸۵ تا ۲۰۰۸ میلادی»، همایش ملی مدیریت دانش و علوم/اطلاعات: پیوندها و برهم‌کنش‌ها، تهران، ۱۳۸۸.
۹. عبدالمجید، امیرحسین، «تحلیل استنادی: تعاریف و کاربردها». فصلنامه علوم و فناوری اطلاعات، دوره ۲۲، شماره ۳، ۱۳۸۶.
۱۰. فراهانی، ابوالفضل، رضایی صوفی، مرتضی و خاصه، علی اکبر، «تولیدات علمی ایران در رشته تربیت بدنی و علوم ورزشی». فصلنامه المپیک. پیاپی ۵۴، شماره ۲، ۱۳۹۰.
۱۱. قانع‌راد، محمدامین، طلوع، ابوالقاسم و خسروخاور، فرهاد، "عوامل، انگیزش‌ها و چالش‌های تولید دانش در بین نخبگان علمی"، سیاست علم و فناوری، سال اول، شماره ۲، ۱۳۸۷.
۱۲. نوروزی چاکلی، عبدالرضا، و دیگران، «تولید علم ایران در سال‌های ۲۰۰۵ و ۲۰۰۶ بر اساس آمار پایگاه‌های موسسه اطلاعات علمی (آی.اس.آی)»، فصلنامه کتاب، شماره ۷۱، پاییز ۱۳۸۶.

13. Dutt, B., Garg, K.C., & Bali, A. , *Scientometrics of the international Journal. Scientometrics*, Scientometris, 56, No.1, 2003.
14. Garcia, p. et al, Evaluation of Spanish Scientific Production in International Obstetrics and Genecology Journals During the Period 1986-2002, *European Journal of Obstetrics & Gynecology and Reproductive Biology*, VOL. 123, NO. 2, 2005.
15. King, David A. , The Science Impact of Nations: what different countries get for their research spending, *Nature* 430 (15 July), 2004.
16. Lolis, S.F. et al. , Scientometric Analysis of Energetic Ecology: Primary production of aquatic macrophytes, *Maringá*, V. 31, N. 4, 2009.
17. Ma, Ruimin, Ni, Chaoqun, Qui, Junping, Scientific Research Competitiveness of World universities in Computer Science, *Scientometrics*, 76(2): 2008.
18. Tian, Y., Wen, C., and Hong, S. , Global Scientific Production on GIS Research by Bibliometric Analysis from 1997 to 2006, *Journal of Informetrics*, No. 2, 2008.
19. Uzun, A. , A Scientometric Profile of Social Sciences Research in Turkey, *Intl. Inform. & Libr. Rev.*, No. 30, 1998.
- Wen et al. , Scientific Production of Electronic Health Record Research, 1991–2005, *Computer Methods and Programs in Biomedicine*, 8 6, 2007.